

non appareat littera *ain* initio horum duorum versuulorum, ut numerus et ordo litterarum alphabeti postuabant. Sed vox *injusti*, quae est apud Graecos et Latinos, apud Hebraeos esset *יְקִיָּיִ*, quae incipit per *ain*. Itaque si addatur ad hebraeum textum: « Injusti punientur, » voci- bus hebraicis constabit ratio alphabeti. Sententia autem horum versuulorum clarissima est, ut explicatione non eget.

32. *Phe.* OS JUSTI MEDITABITUR SAPIENTIAM, ET LINGUA EJUS LOQUETUR JUDICIUM.

33. LEX DEI EJUS IN CORDE IPSIUS, ET NON SUPPLANTABUNTUR GRESSUS EJUS.

Dixit paulo ante divitiarum providentiam vigilaturam, ne justis ab impiis opprimantur: nunc addit justos quoque per sapientiam suam, quae est etiam Dei donum, effecturos, ut non supplantentur a malitia iniquorum. « Os justis meditabitur sapientiam, » id est, justus sapienter loquetur, ut non possit capi in sermone: meditari enim sapientiam ore, nihil est aliud, nisi exercere sapientiam inter loquendum, ut alibi diximus; et ipsum repetit David cum addit: « Et lingua ejus loquetur iudicium, » id est, lingua justis non temere profundet verba, sed loquetur quod justum est, et quod pro tempore dici debet, quod est sapienter loqui. Addit rationem, dicens: « Lex Dei ejus in corde ipsius, » id est, sermo justis sane sapientiae conditus erit, quia justus habet in corde legem Dei, et propterea dum loquitur, cogitat mandata Dei, ut non delinquant in lingua sua; et propterea « lex est lux, » ut ait Salomon *Proverb. vi*; et, ut idem David ait *Psal. xviii*: « Lex Domini illuminat corda, et sapientiam praestat parvulis; » et ideo non est mirum, si justus qui habet legem in corde, eamque cogitat et diligit, sapienter loquatur. Ex his colligit Propheta: « Et non supplantabuntur gressus ejus, » id est, quia justus semper loquitur, nemo illum supplantando impellet ad casum. Supplantare dicitur, qui plantam alterius tenendo vel impediendo, cadere illum cogit, praesertim quando id astutia potius, quam violentia fit. Ergo non supplantabuntur pedes ejus, ac per hoc non impelletur justus ad casum dolo alicujus iniqui circumventus.

34. *Zade.* CONSIDERAT PECCATOR JUSTUM, ET QUERIT MORTIFICARE EUM.

35. DOMINUS AUTEM NON DERELINQUET EUM IN MANIBUS EJUS: NEC DAMNABIT EUM, CUM JUDICAVITUR ILLI.

Declarant hi duo versuuli versiculos duos superiores. « Considerat, inquit, peccator justum, » nimirum observans diligenter quid loquatur, et quid agat, ut supplantet eum; « et querit mortificare eum, » id est, querit supplantando illum occidere. Quod quidem praecipue fieri solet in

judiciis, cum iudex, vel accusator iniquus innocenti aliquem circumvenire et perdere cupit. « Dominus autem non derelinquet eum in manibus ejus, » id est, Dominus non permittit ut peccator habeat justum in potestate, et ideo inspirabit illi sapientiam, ut cognoscat fraudes inimicorum, et sapienter loquendo evitet supplantationes eorum. « Nec damnabit eum, cum judicabitur illi, » id est, iudex non damnabit justum, cum tempus iudicii ejus advenit, quia Deus non permittet obscurari justitiam. Verbi. illa, *cum judicabitur illi*, clariora sunt in textu originali, *בְּהִשְׁתַּלְּחֵי*, *behiscepto*, et nihil aliud significant, nisi *cum ille*, justus videlicet, *judicandus erit*; sive, *cum fiet ei iudicium*; sive, *cum judicabitur*. Habentur eadem fere verba vers. 42: « Observabit peccator justum, et stridebit dentibus in eum, » etc.; sed ibi de violentia agitur, hic de astutia.

36. *Coph.* EXPECTA DOMINUM, ET CUSTODI VIAM EJUS: ET EXALTABIT TE, UT HEREDITATE CAPIAS TERRAM; CUM PERIERINT PECCATORES, VIDEBIS.

Hortatur Propheta justum, ut speret in Deo, et perseveret in justitia. « Expecta Dominum, » id est, spera in Deo, si forte differri tibi videtur promissio ejus; « et custodi viam ejus, » id est, observa legem ejus, et non declines a via iam inchoata sanctitatis et justitiae, « et hereditate capias terram, » id est, ut cum implebitur promissio ejus, possideas quasi propria hereditate terram viventium. « Cum perierint peccatores, videbis, » id est, cum peccatores omnes iudicio divino condemnati perierint, tunc videbis quod nunc speras.

37. *Resch.* VIDI IMPIUM SUPEREXALTATUM, ET ELEVATUM SICUT CEDROS LIBANI.

38. ET TRANSIVI, ET ECCE NON ERAT; QUESIVI EUM, ET NON EST INVENTUS LOCUS EJUS.

Quia dixerat: « Cum perierint peccatores videbis, » poterat justus quaerere, quando hoc erit; ideo nunc addit brevi hoc futurum esse. Nam « vidi, inquit, impium superexaltatum, et elevatum sicut cedros Libani, » id est, positum in altissimo gradu dignitatis et potestatis, et radiceatum ac fundatum opibus, clientelis, et similibus rebus, ut videretur aeterna futura ejus felicitas: et tamen vix « pertransii, et ecce non erat, » id est, transiens vidi hominem illum elevatum et radiceatum, ut cedros Libani, et vix illum pertransii, et ecce respicio post me, et evanuerat; « quesivi » ubi fuisset, et an vestigia remanerent tanta utilitudo, « et non est inventus locus ejus » quasi nunquam ibi fuisset. Haec verissima esse quotidiana experientia docet. Ubi enim nunc sunt potentissimi illi monarchae, ut de minoribus taceam, Assyrionum, Persarum, Graecorum et Romanorum? Certe nisi aliquid in libris historicorum legeremus, ignoraremus illos unquam fuisse. Ita nulla supersunt vestigia tanta

potentiae et tamen humana superbia mortalibus oculos perstringit, ut videre non possint, quae tangunt manibus, et credere nolint, quae vel inviti sentire et experiri coguntur. Quod attinet ad verba, in hebraeo habetur, *vidi impium robustum, fortissimum, sicut indigenam virentem*. Sed Septuaginta Interpretes respicientes ad similitudinem cedri, ut rem magis explicarent, dixerunt, *superexaltatum, et elevatum*; ex quo tamen sequitur ut robustus et fortissimus esset: cedri enim altissimae, et robustae, et fortissimae sunt. Et pro illo, *sicut indigenam virentem*, vertunt Septuaginta, *sicut cedros Libani*, quia non legerunt, ut nunc habemus, *כְּאֶרֶץ*, *sicut indigenam*, sed una littera transposita, *כְּאֶרְדֵּי*, *sicut cedros*; et quia cedri virentes in monte Libano potissimum inveniuntur, ideo pro *cedros virentes*, posuerunt *cedros Libani*. Porro ubi nos legimus, *et transivi*, in hebraeo est *וַיֵּשְׁבֵר*, *et transiit*; sed credibile est hebraicam vocem incuria librarium esse corruptam unius litterae mutatione. Nam non solum Septuaginta Interpretes verterunt in prima persona, sed etiam S. Hieronymus.

39. *Schin.* CUSTODI INNOCENTIAM, ET VIDE AEQUITATEM, QUONIAM SUNT RELIQUAE HOMINI FACIENDO.

PSALMUS XXXVIII

SECUNDUM HEBRAEOS.

V. v. — 1. *Psalms David, in rememorationem de Sabbato.*

2. Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.

3. Quoniam sagittae tuae infixae sunt mihi, et confirmasti super me manum tuam.

4. Non est sanitas in carne mea a facie irae tuae; non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.

5. Quoniam iniquitates meae supergressae sunt caput meum, et sicut onus grave gravatae sunt super me.

6. Putruerunt et corruptae sunt cicatrices meae, a facie insipientiae meae.

7. Miser factus sum et curvatus sum usque in finem; tota die contristatus ingrediebar.

8. Quoniam lumbi mei impleti sunt illusio-nibus, et non est sanitas in carne mea.

9. Afflictus sum, et humiliatus sum nimis; rugiebam a gemitu cordis mei.

10. Domine, ante te omne desiderium

40. INJUSTI AUTEM DISPERIBUNT SIMUL, RELIQUAE IMPIORUM INTERIBUNT.

Pergit Propheta in adhortatione, et ait: « Custodi innocentiam, et vide aequitatem, » id est, conserva innocentiam erga te ipsum, « et vide aequitatem, » id est, iudica quod rectum est erga proximos. « Quoniam sunt reliquae homini pacifico, » id est, quia dabit Deus in premium homini pacifico, ut relinquit filios post se. Vel alio sensu, quia multa bona reliqua sunt homini pacifico post mortem ejus. « Opera enim bona sequuntur illos, qui in Domino moriuntur, » ut dicitur *Apoc. xiv*. « Injusti » autem e contrario « peribunt, » ipsi simul omnes nullo excepto, « et reliquae peribunt cum eis, » quia nec filios in hoc saeculo relinquit, nec boni aliud eis reliquum erit, cum omnia in concupiscentiis suis secleribusque consumpserint.

41. *Thau.* SALUS AUTEM JUSTORUM A DOMINO, ET PROTECTOR EORUM IN TEMPORE TRIBULATIONIS.

42. ET ADUVRABIT EOS DOMINUS, ET LIBERABIT EOS, ET ERUET EOS A PECCATORIBUS, ET SALVABIT EOS, QUIA SPERAVERUNT IN EO.

Hec est quasi recapitulatio Psalmi totius, et salis aperta et perspicua.

V. s. h. — *Canticum [h. Psalm.] David in commemoratione.*

Domine, ne in ira [h. indignatione] tua arguas me, neque in furore tuo [h. ira tua] corripas me:

Quia sagittae tuae infixae sunt mihi, et tetigit [h. tetruit] me manus tua.

Non est sanitas in carne mea a facie indignationis tuae: non est pax [al. add. in] ossibus meis a facie peccati mei.

Quia iniquitates meae transierunt caput meum: quasi onus grave aggravatae sunt super me.

Computruerunt, et tabuerunt cicatrices meae, a facie insipientiae meae.

Afflictus sum, et incurvatus sum nimis: tota die moerens ambulabam.

Quia lumbi [al. renes, h. ilia mea] mei repleti sunt ignominia [h. villitate], et non est sanitas in carne mea.

Evigilavi, et afflictus sum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei.

Domine, in conspectu tuo [h. coram te] omne

meum, et gemitus meus a te non est absconditus.

11. Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea, et lumen oculorum meorum, et ipsum non est mecum.

12. Amici mei, et proximi mei adversum me appropinnaverunt, et steterunt.

Et qui juxta me erant, de longe steterunt :

13. Et vim faciebant qui quærebant animam meam.

Et qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates, et dolos tota die meditabantur.

14. Ego autem tanquam surdus non audiebam, et sicut mutus non aperiens os suum.

15. Et factus sum sicut homo non audiens et non habens in ore suo redargutiones.

16. Quoniam in te, Domine, speravi : tu exaudies me, Domine Deus meus.

17. Quia dixi : Nequando supergaudeant mihi inimici mei ; et dum commoventur pedes mei, super me magna locuti sunt.

18. Quoniam ego in flagella paratus sum, et dolor meus in conspectu meo semper.

19. Quoniam iniquitatem meam annuntiabo, et cogitabo pro peccato meo.

20. Inimici autem mei vivunt, et confirmati sunt super me, et multiplicati sunt qui oderunt me inique.

21. Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem.

22. Ne derelinquas me, Domine Deus meus, ne discesseris a me.

23. Intende in adjutorium meum, Domine Deus salutis meæ.

desiderium meum, et gemitus meus a te non est absconditus.

Cor meum fluctuabat, dereliquit me fortitudo mea : et lux oculorum meorum etiam ipsa non est mecum.

Chari mei, et amici [h. *sodales*] mei contra lepram meam steterunt, et vicini [h. *propinqui*] mei longe steterunt.

Et irruerunt quærentes animam meam : et investigantes mala mihi loquebantur insidias, et dolos tota die meditabantur.

Ego autem quasi surdus non audiebam, et quasi mutus qui non aperit os suum.

Et eram quasi homo [h. *vir*] non audiens, nec habens in ore suo redargutiones.

Te enim, Domine, exspectabam, tu exaudies, Domine Deus meus.

Quia dixi, ne forte insultent mihi, et cum vacillaverit pes meus, super me magnificentur.

Quia ego ad plagam [al. *plagas*] paratus sum, et dolor meus contra me [al. *add. est*] semper.

Quia iniquitatem meam [al. *add. ego*] annuntio et contristabor pro peccato meo.

Inimici autem mei viventes confortati sunt, et multiplicati sunt odientes me mendaciter.

Et qui reddunt malum pro bono, adversabantur mihi, quia sequebar bonum.

Ne derelinquas me, Domine : Deus meus, ne elongeris a me.

Festina in auxilium meum, Domine [al. *add. Deus*] salutis meæ.

Argumentum. — Querela animo et corpore graviter affecti, vers. 2-9 ; et ab amicis deserti, simulque ab hostibus afflicti, vers. 10-15 ; quas quidem ærumnas etsi peccatis suis commeruisse fatetur, attamen Deum auxilium suum esse non prorsus subtracturum esse et sperat et optat, vers. 16-23. Hinc strophæ tres.

1. Carmen Davidis, ad revocandum se Jovæ in memoriam.
2. Jova, ne in ira tua corripas me, et ne in æstu tuo castiges me.
3. Nam sagittæ tuæ demissæ (conjectæ) sunt in me, et descendit super me manus tua.
4. Nihil integri est in carne mea propter indignationem tuam, nihil pacis (quæ est) in ossibus meis propter peccatum meum.
5. Iniquitates enim meæ transeunt (superando) caput meum, ut onus grave graviore sunt me.
6. Fœtent, sanie diffluunt ulcera mea (tumores mei), propter stultitiam meam (qua peccavi).

7. Incurvatus sum, demissus admodum, tota (et omni) die atratus incedo.

8. Nam lumbi mei pleni sunt inflammatione, et nihil integri est in carne mea.

9. Torpeo et contusus sum vehementer, rugio præ fremitu (ob gemitus tumultuanes) cordis mei.

10. Domine, coram te (tibi notum est) omne desiderium meum, et gemitus meus te non latet.

11. Cor meum palpat vehementer, deseruit me robur meum, et lux oculorum meorum, etiam illi non sunt mecum.

12. Amici mei et socii mei e regione (procul) plagæ meæ consistunt, et propinqui mei e longinquo sistunt.

13. Et laqueos ponunt qui appetunt vitam meam ; et qui quærent malum meum, loquuntur perniciose, et fraudes per totum diem meditantur.

14. At ego, velut surdus, nihil audio ; ac ceu mutus sum, qui non aperit os suum.

15. Et sum ut homo qui non audit, et cujus in ore non sunt redargutiones.

16. Nam te, Jova, exspecto ; tu exaudies, Domine, mi Deus.

17. Nam dixi (precibus ad te fuis) : Ne læ ! Cum nutat pes meus, contra me fastuo.

18. Nam ego ad lapsum (propr. *claudicatio*) et dolor meus (e peccatis) continuo cora

19. Nam iniquitatem meam confiteor, sollicitus sum ob peccatum meum.

20. Et hostes mei vivunt (valentque) et potentes sunt, et multi sunt osores mei immeriti.

21. Et repedentes malum pro bono adversantur mihi, pro eo quod persecutus sum bonum.

22. Ne derelinquas me, Jova ; Deus meus, ne sis longinquus a me.

23. Festina ad auxilium meum, Domine, salus mea.

NOTE.

Vers. 4. *Pacis* ; Maurer, *sanitatis*. Quæ inde ab hoc versu usque ad 11 proferuntur, de morbo videntur intelligenda, quamquam ea improprie accipienda esse quidam monent. — Vers. 5. Pro *iniquitates* Maurer vertit *miseria*, i. e. iniquitatum *pæna* per metonym. : non male. — Vers. 7. *Atratus*, et squalidus, lugentium more. — Vers. 8. *Inflamme* *veræ*. Quia vero *ἵλη* et *εὐπεpendendi* notionem habeat, hinc Vulgatus vertit, *illusionibus*, quasi vales diceret, ex exacerabili morbo in ea corporis parte laborare, ita ut illud et ab inimicis irrideri posset propter ejus ignominiam. — Vers. 11. *Illi pro illa lux*. Ubi enim subjectum efficiunt duo nomina, quorum prius est constructum, ibi prædicatum, si fieri potest per sensum, i. e. si vis subjecti primaria posita est in nomine posteriori, interdum refertur ad nomen posterius. *Non sunt, præ*

morbo, aut lacrymis. — Vers. 17. Alii cum priori membro jungunt posterius ita: *hostes*, qui, cum nuta peius mens, contra me, etc. — Vers. 20. *Potentes*, viribus puta; Ewaldus, *numero*. — Versum 21 cum precedenti jungit Rosenmullerus: *qui rependant... qui adversantur*, etc.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS XXXVII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Psalmus David, in rememorationem de Sabbato.

Titulus hujus Psalmi in hebræo codice non facit mentionem *Sabbati*, sed solius *rememorationis*; tamen placuit Interpretibus Septuaginta, viris gravissimis, explicandi gratia, addere vocem *Sabbati*. Videtur autem satis apta esse explicatio S. Augustini, quam etiam sequitur S. Gregorius, ut hic Psalmus, qui unus est ex iis, qui proprie ad penitentiam pertinent, compositus sit a penitente Davide, in rememorationem *Sabbati*, id est, quietis amissæ in statu innocencie, vel promissæ in resurrectione iustorum. Posset etiam intelligi de Sabbato quod agit bona conscientia, dum gratia Dei fruitur; et quod amittit, qui peccat; et cujus cum gemitu recordatur, qui veram penitentiam agere incipit. Argumentum Psalmi est oratio penitentis, similis illi quæ habetur in Psalmo vi, qui idem omnino principium habet, et valde probabile est compositam fuisse hanc orationem eo tempore, quo David fugit de Jerusalem ob persecutionem Absalonis.

EXPLICATIO PSALMI.

1. DOMINE, NE IN FURE TUO ARGUAS ME, NEQUE IN IRA TUA CORRIPIAS ME.

Precaur David penitens, ut Deus eum non puniat in ira et furore suo, ut iudex cum reis facit, sed in misericordia, ut medicus cum ægrotis se gerit. Vide quæ diximus ad initium *Psalmi*, vi, ubi ostendimus nihil interesse hoc loco inter furorem et iram, et inter arguere et corripere. Si tamen placet discrimen admittere, poteris cum S. Augustino et S. Gregorio dicere, illos argui in furore, qui damnantur ad gehennam; illos in ira corripit, qui post mortem in igne purgatorii cruciantur: Prophetam autem precari Deum, ut hic illum puniat pro peccatis commissis, non in purgatorio, vel gehenna. Monet autem S. Augustinus non esse contemnendum ignem purgatorii, quoniam gravior est ille ignis, quam quicquid pati potest homo in hac vita. Illud quoque addendum est, quamvis hoc loco, et in *Psalmi*, ii, vers. 3, et *Psalmi*, vi, vers. 4, accipiatur ira Dei pro damnatione ex iustitia, tamen sibi accipi aliquando pro zelo patris, qui irascitur filiis, non ut perdat, sed ut contudat.

2. QUONIAM SAGITTÆ TUE INFIXÆ SUNT MIHI, ET CONFIRMASTI SUPER ME MANUM TUAM.

Quia noverat Propheta nihil esse utilius ad veniam peccatorum impetrandam, quam plene cognoscere miseriam peccati, et eam cum Domino deplorare; deflet in hoc versiculo et aliquot sequentibus infelicitatem, quam secum adfert lethale peccatum. Ait igitur: « Non arguas me in ira tua, » quoniam ea gravissima est, ut iam experientia didici. Siquidem « sagittæ tuæ infixæ

sunt mihi, » id est, multe tribulationes, te puniente peccatum meum, acciderunt mihi; « et confirmasti super me manum tuam, » id est, sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, et non leviter tantum teligerunt, quia tu manum tuam aggravasti super me, ut sagittæ profundius penetrarent. Videtur autem per has tribulationes et supplicia intelligere mortem filii ex Bethsabea suscepti, stuprum filie a proprio ejus fratre illatum, cædem Ammonis filii, incestum et adulterium uxorem suarum a proprio filio patrum, expulsionem suam a regno, et alia id genus, quæ propter peccatum suum, Domino ulciscente, perpeperat. Fortasse etiam sagittæ vocat verba illa increpatoria et comminatoria, quæ a Nathan Dei nuntio audivit, II *Reg.* xii: « Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego unxi te in regem super Israel, et ego erui te de manu Saul, et dedi tibi domum Domini tui, et uxores Domini tui in sinu tuo, dedique tibi domum Israel et Juda. Quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo? Uriam Ethæum percussisti gladio, et uxorem illius accepisti in uxorem tibi. Quamobrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, » etc. Certe ista exprobratio beneficiorum, et comminatio penarum pupugit sine dubio gravissimo animo Davidis, et verecundia, timore et dolore vehementissimo illum affect.

3. NON EST SANITAS IN CARNE MEA A FACIE IRÆ TUE, NON EST PAX OSSIBUS MEIS A FACIE PECCATORUM MEORUM.

Describit effectum sagittarum Domini, re dicit se vehementer conturbari, nec requiescere posse, dum iram Dei et peccata sua recogitat, que iram

illum meruerunt. « Non est sanitas, inquit, in carne mea a facie iræ tuæ, » id est, aspectus iræ tuæ, quæ mihi semper ante oculos mentis versatur, carnem meam mœrere et tabescere facit. Dolor enim animi carnem quoque affligit et extenuat, pallere et languere cogit. « Non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum, » id est, aspectus deformitatis et gravitatis culpæ meæ ita me conturbat, ut nulla mihi sit requies, et ipsa etiam ossa mea contremiscant.

4. QUONIAM INIQUITATES MEÆ SUPERGRESSE SUNT CAPUT MEUM, ET SICUT ONUS GRAVE GRAVATÆ SUNT SUPER ME.

Reddit rationem cur tantopere conturbetur, dum respicit peccata sua, et dicit rationem esse, quia peccata sunt multa et magna. De multitudine dicit: « Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, » id est, in tantum cumulum creverunt, ut me quasi obruant: quomodo obruitur aquis, qui ita profundum fluvium ingreditur, ut aquæ supergrediantur caput ejus. De magnitudine dicit: « Et sicut onus grave gravatæ sunt super me, » id est, peccata mea quasi pondus importabile gravant humeros animæ meæ, quia super vires meas est, pro tam gravi debito satisfacere. Id clarior est in textu hebraico, ubi illud, *super me*, significat proprie, *super vires meas*, sive gravius quam ferre possim. Peccatum Davidis fuit adulterium cum homicidio conjunctum, sed verus penitens multas valde deformitates in eo considerat. Nam offendit David servum fidelem, cui uxorem et vitam eripuit: offendit Bethsabeam, quam ad peccandum induxit, et spiritualiter interfecit: offendit uxores proprias, quibus fidem non servavit: offendit populum universum, imo etiam infideles ipsos malo exemplo, unde Nathan dixit III *Reg.* xii: « Blasphemare fecisti inimicos nomen Domini; » offendit denique Deum, cujus leges aperte pravaricatus est. Itaque si numerentur tot offensiones et tot delicta, quot personas illo suo peccato David offendit, non sine causa dicere poterit idem David: « Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum. » Deinde gravitas peccati ex circumstantiis cognosci potest; nam occidit David Uriam, primo innocentem, secundo fidelissimum, tertio qui tum Davidi militabat, quarto quia uxorem ejus polluerat per adulterium, quasi vellet, quia injuria illum affecerat, majori adhuc injuria afficere; quinto, quia ipsum eundem ministrum suæ mortis esse voluit; sexto, quia cum scripsit ad Joab, ut Uriam occideret, credit voluit, illum magni alicujus criminis reum esse, et eo modo famam ejus maculavit. Sed in gratuitudo erga Deum præcipua causa est gravitatis peccati Davidis. Deus enim in unum Davidem omnia fere dona temporalia et spiritualia abundantissime contulit. Illum enim regem magnam, prophetam eximum, imperatorem fortis-

simum fecit; donavit prudentia, robore, pulchritudine, divitiis, omnibus bonis, quæ ab hominibus expeti possunt: quæ certe omnia gravissimum reddebant peccatum ejus, quod cum ipse appenderet in statera diligentissimæ considerationis, merito dicebat: « Iniquitates meæ sicut onus grave gravatæ sunt super me. » Atque hæc est causa cur sensum doloris, quem par esset, ex peccatis suis pauci percipiant, quia peccati magnitudinem pauci in statera seriæ considerationis appendunt.

5. PUTRUERUNT ET CORRUPTÆ SUNT CICATRICES MEÆ, A FACIE INSPIENTIE MEÆ.

Hæc pertinent ad tempus illud, quod interest inter peccatum adulterii, et admonitionem Nathan propheta, quod fuit plusquam novem mensium. Siquidem Nathan Davidem corripuit, postquam natus fuerat puer ex adulterio illo conceptus, ut dicitur II *Reg.* xi. Toto igitur illo tempore distulit David curare vulnera peccati sui per penitentiam. Interim autem obducta erat quedam quasi cicatrix oblivionis, quæ non sinebat vulnus agnosci; sed revera cicatrices ille putrescebant, et vulnera graviora, magisque incurabilia fiebant, atque hoc est, quod nunc deplorat, dicens: « Cicatrices meæ, » non ex arte medici curantur, sed ex negligentia et oblivione superinductæ, « putruerunt, et corruptæ sunt a facie insipientiæ meæ, » id est, insipientia mea, quæ causa fuit, ut vulnera mea non adverterem, eadem fait etiam causa, ut ipsa vulnera putrefacta fetorem stercorali latius longiusque diffunderent. Per cicatrices hoc loco non intelliguntur signa, quæ remanent post curationem plagæ, sed intelligitur plaga non curata, quæ solet claudi ad modum cicatricis, et quia non est expressus sanguis corruptus ex ea, « neque ipsa fota oleo, aut circumligata, » ut dicitur *Isai.* i; ideo putrescit, et corrumpitur. Id colligitur ex textu originali, ubi habetur vox *חבורות חבורות*, quæ non significat cicatrices proprie dictas, sed *livorem*, et *plagam tumentem*: quare vel in latina editione accipiuntur cicatrices pro plagis, vel, ut diximus, pro cicatricibus, quæ per se fiunt, dum vulnus non curatur, sed per se claudunt, et quia negliguntur et corrumpuntur.

6. MISER FACTUS SUM, ET CURVATUS SUM USQUE IN FINEM: TOTA DIE CONTRISTATUS INGREDEBAR.

Ex corruptione illa factum est, ut David miser et curvus fieret; quod potest intelligi duobus modis, primo de culpa, secundo de pena. Nam qui graviter peccat, præsertim peccato luxuriæ, hoc ipso fit miser, quia relicto Deo, in quo est nostra beatitudo, curvatur ad terram, et fit jumentis similis, ac per hoc miser, et miser valde: et hoc significat illud, *usque in finem*, nimirum, miser et curvatus sum adeo, ut miserior et magis curvatus fieri non poterim, cum a delectatione an-

golorum curvatus sim ad voluptates pecorum. Id colligitur ex textu hebraico, ubi habetur, שררתי כעך כחוד, miser et curvatus sum usque valde. Proinde illud, in finem, non significat, usque ad finem vite, vel usque ad finem temporis, vel usque in aeternum, sed usque ad finem curvationis, ut magis curvari nequeam. Nam versu octavo ubi legitur: « Humiliatus sum nimis, » eadem est vox hebraica, quam Interpres nunc vertit, usque in finem, nunc nimis, aut valde. Potest etiam intelligi de pena; nam qui peccat peccato luxurie, miser efficitur, et curvatus valde propter conscientie remorsum, timorem ire divinae, et verecundiam humiliantem et confundentem, ut non audeat talis homo ad caelum oculos levare. Sed potest etiam utraque intelligentia simul conjungi, ut sensus sit: Miser factus sum miseria culpae et poenae, et curvatus valde, tum quia pudore caelum aspicere non possum, et humilis atque abjectus terram aspicere cogor; et propter haec omnia, « tota die contristatus ingrediebar, » id est, semper conscientia mordente et accusante, tristis ac mœrens incedebam: quae enim letitia esse potest homini misero, si miseriam suam agnoscat?

7. QUONIAM LUMBI MEI IMPLETI SUNT ILLUSIONIBUS, ET NON EST SANITAS IN CARNE MEA.

8. AFFLICTUS SUM, ET HUMILIATUS SUM NIMIS: RUGIEBAM A GEMITU CORDIS MEI.

Transit Propheta a peccato suo particulari ad corruptionem generalem, quam in carne sua experiebat ex peccato primi parentis, unde peccatum illud suum particulare tanquam ex fonte manaverat: et ex ea corruptione dicit se affligi et humiliari, et continuo genere et rugire. « Quoniam, inquit, lumbi mei, » hoc est, pars illa bestialis et concupiscens, disrupto freno justitiae originalis, parit perpetuo desideria ignominiosa et turpia, et ideo repletur illusionibus spirituum malignorum; « et non est sanitas in carne mea, » quia non habitat in ea bonum, sed malum passionum variarum, quae illam infirmam reddunt; ideo « afflicti sum et humiliatus sum nimis, » quia pudet me hominem ratione praeditum, ejusmodi bestialibus motibus non posse carere; et ideo « rugiebam » pro dolore, « a gemitu interiore cordis mei » provocatus ad rugitum et clamorem exteriorem. Scio Rabbinos, et qui eos sequuntur, fabulari nescio quid de morbo corporali et febre, quod David laboraverit in partibus corporis pendendis; sed SS. Patres nostri Ambrosius, Hieronymus, Augustinus et Gregorius in commentariis hujus loci referunt hos versiculos ad carnalem concupiscentiam, ut similis sit hae David querimonia illi, quae legitur apud Apostolum Rom. vii: « Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, et captivantem me in lege peccati. Infelix ego homo, quis me li-

berabit? » etc. S. Ambrosius et S. Augustinus legunt, anima mea impleta est illusionibus, ubi non legitur, lumbi mei impleti sunt illusionibus. Sed accedit hoc, quia apud Graecos lumbi dicuntur ψυχή, et animae dicuntur ψυχή, unica littera addita. Proinde facile fuit corrumpi graecum textum, ob litterarum similitudinem, quae in illa est in textu hebraico. Itaque lectio ea est quae cum textu hebraico et latino concordat, quae n. illa est in textu hebraico, pro qua habentur illusionibus, significare videatur proprie ignominiam, ut Hieronymus vertit, non variat sensum: nam qui repletus est ignominia, ille derisioni expositus est. Quod vero S. Hieronymus vertit « vigilavi, » pro eo quod nos habemus « afflicti sum, » non video quid sensus sit. Vox enim quam nunc habemus in textu hebraico, debilitari proprie significat; debilitari autem et affligi pro eodem accipi possunt.

9. DOMINE, ANTE TE OMNE DESIDERIUM MEUM, ET GEMITUS MEUS A TE NON EST ABSCONDITUS.

Quia dixerat gemitu cordis sui excitare rugitum, declarat ad quem gemat corde, ac dicit gemere se ad illum, qui scrutatur corda, et scit quid desideret spiritus. « Domine, inquit, ante te omne desiderium meum, » id est, tu, Domine, solus vis, nisi ut aliquando liberat a concupiscentia mala, ut perveniam ad sabbatum perfecte quietis; et de hac re « gemitus meus » interior « tibi non est absconditus. » Simile quid Apostolus dicit, cum ait Rom. vii: « Et ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis nostri. »

10. COR MEUM CONTURBATUM EST, DERELIQUIT ME VIRTUS MEA, ET LUMEN OCULORUM MEORUM, ET IPSUM NON EST MECUM.

Pergit describere corruptionem naturae humanae, ac dicit: « Cor meum conturbatum est, » quod significat bellum intestinum ex rebellionem partium inferioris a superiore, et addit: « Dereliquit me virtus mea, » quia nata ex illa rebellionem tanta infirmitas, ut homo velit, nolit, patitur desideria mala, et dicit cum Apostolo Rom. vii: « Velle adjacet mihi, perficere autem non invenio. » Addit postremo: « Et lumen oculorum meorum, et ipsum non est mecum, » quia non solum infirmitas in voluntate, sed etiam ignorantia in mentem ex eadem rebellionem orta est. Saepem enim de rebus judicamus, non ut sunt, sed ut nobis male affectis videntur, quomodo fabricitantes, quod dulce est, amarum judicant, et quod amarum dulce. Itaque non ait: « Lumen oculorum meorum extinctum est, » sed « non est mecum; » nam lumen intelligentiae et orationis est quidem in anima rationali; sed quia corpe quod corrumpitur, aggravat animam, seque impedit carnalibus passionibus, illo non possumus uti, ideo dicit: « Et lumen oculorum meorum, et ipsum,

inquam, lumen oculorum meorum, » interiorum videlicet, « non est mecum, » dum operor, licet in me sit. Proinde est in me quoad essentiam, non est mecum quoad usum.

11. AMICI MEI ET PROXIMI MEI ADVERSUM ME APPROPINQUAVERUNT, ET STETERUNT.

Posteaquam descripsit bellum intestinum, quod intra hominem continuo geritur, describit etiam bella externa, persecutiones et detractiones, quae omnia peccatorum poenae sunt. Ac primum queritur quod amici et proximi facti sint illi inimici, quod accidit praecipue in rebellionem Absalonis filii, cum quo multi amicorum et proximorum Davidis adversum eum conspirarunt. Sed moderni expositores ex textu hebraico longe aliter exponunt, quam veritas Vulgatae editionis habet; textus hebraicus nunc habet, ארבי ורעי כנגדי וקרבי יעקרו, amici mei et proximi mei a regione leprosa mea steterunt. Quomodo etiam fere vertit S. Hieronymus, ex quo multi colligunt, hoc loco tantum significari amicos et proximos Davidis, non quidem factos esse illi inimicos, sed non fuisse ausos accedere ad eum juvandum, vel consolandum; et ideo a regione procul stetit. At cum versio Septuaginta Interpretum habeat προσήκατο, et latinus Interpres antiquus reddiderit, « appropinquaverunt, » certe nimis durum videtur dicere, non appropinquaverunt, sed longe steterunt; neque obstat vox hebraica: nam illud, כנגדי, quod vere significat « contra me, » vel « plagam meam, » Septuaginta Interpretes, qui habuerunt codices correctiores, legerunt כנגדי, appropinquaverunt. Sunt enim litterae eadem, excepta ultima, quae facillime mutatur in alteram, cum non differant, nisi quod una est paulo major, quam altera. Id enim si paulum extendatur, efficitur con, et ideo vitio librariorum facillime contigit, ut una poneretur pro alia. At, inquit, in versiculo sequenti dicitur, « de longe steterunt. » Verum est, sed non est sermo de iisdem personis, ut jam dicemus.

12. ET QUI JUXTA ME ERANT DE LONGE STETERUNT, ET VIM FACIEBANT QUI QUEREBANT ANIMAM MEAM.

Dixit amicos et proximos, ut Absalonem et socios ejus, factos esse inimicos, et adversum se appropinquasse et stetit, ut nocerent; nunc dicit alios, qui juxta eum esse solebant, ut milites, aut servos, longo recessisse, nec adesso voluisse tempore persecutionis; et interim inimicos vi magna conatos esse vitam illi admovere, 1 Reg. ii. Neque solum habuit David, « qui quererent animam ejus, » id est, qui quererent eum occidere, ut milites Absalonis; sed habuit etiam, qui detraherent honori et fame ejus, ut Semei, « qui maledixit ei maledictionem pessimam, » et alios, qui consilia dolosa contra eum dabant, ut Achitophel et alios; ideo subjungit:

13. ET QUI INQUIREBANT MALA MIHI, LOCUTI SUNT VANITATES, ET DOLOS TOTA DIE MEDITABANTUR.

14. EGO AUTEM TANQUAM SURDUS NON AUDIEVERAM, ET SICUT MUTUS NON APERIENS OS SUUM.

15. ET FACTUS SUM SICUT HOMO NON AUDIENS, V ET NON HABENS IN ORE SUO REDARGUTIONES.

Haec perspicua sunt et verissima, quod praecipue intelligi potest ex lib. II Reg. cap. xvi, ubi cum Semei malediceret Davidi, eumque virum Belial appellaret; et regni invasorem, David incredibili patientia eum sustinuit, neque permisit ut illus ei noceret eumve reprehenderet; sic « factus est quasi surdus, et non audiens, et tanquam mutus, et non habens in ore suo redargutiones. »

16. QUONIAM IN TE, DOMINE, SPERAVI; TU EXAUDIES ME, DOMINE DEUS MEUS.

Reddit tres rationes, cur ita obsurdierit et obmutuerit: prima est, quia utilis sibi existimavit sperare in Domino, quam in sua propria defensione. Adhuc: « Quoniam in te, Domine, speravi; » non attendi quanta illi falsa et vana in me jactarent, quoniam sciebam a te omnia audiri et cognosci, in quo semper speravi, qui es iudex justus, et reddens unicuique secundum opera sua; et quia « in te speravi, tu exaudies me, Domine Deus meus, » et liberabis a labiis iniquis; et a lingua dolosa.

17. QUIA DIXI, NEQUANDO SUPERGAUDEANT MIHI INIMICI MEI: ET DUM COMMOVENTUR PEDES MEI, SUPER ME MAGNA LOCUTI SUNT.

Haec est altera ratio, cur elegerit obsurdiescere et obmutescere: « Quia dixi, » inquit, apud me: « Nequando supergaudeant mihi inimici mei, » id est, bonum est mihi patientiam habere, et sperare in adiutorio Domini, ne forte si impatientis fuero, et reddam maledictum pro maledicto, Deus derelinquat me, et gaudeant inimici mei super me, id est, super ruina mea letentur. « Et dum commoventur pedes mei super me magna locuti sunt, » id est, non sine causa melior, ne de exitu meo letentur inimici; nam « dum commoventur pedes mei, » id est, dum incipiunt vitare pedes mei, et ego inclino ad casum (quod factum est, quando fuit in periculo regni amittendi) « inimici mei magna locuti sunt super me, » comminantes mihi, et predicantes extremum exitum. Est autem hoc loco observandum, particulam et saepe in Scripturis poni pro quia, ut Isai. lxiii: « Tu enim pater noster es, et Abraham nescivit nos, et Israel ignoravit nos, » id est, tu solus, Domine, pater noster es: nam Abraham et Jacob, qui videbantur patres nostri esse, non agnoscent nos pro filiis. Sic etiam cap. lxiv, 5: « Tu iratus es, et peccavimus tibi, » id est, etiam peccavimus tibi. Ita igitur hoc loco dicitur: « Et dum commoven-

tur pedes mei, » illud et ponitur pro *quia*, ut sensus sit: nequando glorientur super me inimici mei. « Et dum commoventur pedes mei, » id est, quia dum commoventur pedes mei, etc. Illud etiam, *dum commoventur*, positum est pro *dum commoventur*. Siquidem in hebraico et graeco textu habetur per infinitivum, *in commoveri pedes meos*, quod potest verti, *dum commoventur*, et *dum commovebantur*, et *dum commoventur*; proinde debet exponi juxta exigentiam verbi sequentis, ut oratio coheret.

18. QUONIAM EGO IN FLAGELLA PARATUS SUM, ET DOLOR MEUS IN CONSEQUU MEO SEMPER.

Addit tertiam rationem, cur voluerit obsurdere et obtumescere coram adversariis: « Quoniam, inquit, ego » propter peccata mea « paratus sum flagellari, » non solum flagellis verborum et detractionum, sed etiam flagellis verborum et plagarum. Nam *dolor* quem merui, semper ante oculos mentis meae versatur, vel quia *dolor meus*, id est peccatum meum, quod mihi doloris continui causa est, nunquam ab oculis cordis mei recedit. In hebraeo est vox *לצ*, quam aliqui verterunt *claudicationem*; alii putant legi debere *לצ*, id est *lepram*; nos habemus *flagella*, ex graeco; sed nulla est difficultas: nam vox illa *לצ* communiter significat *latus*, sive *costam*; sed traducitur ad significandam *claudicationem*, quia claudi dum ambulat, declinat ad unum latus, et non recti incedunt. Traducitur etiam ad significandam *plagam*, vel *attributionem*, ac per hoc etiam *flagellum*, quia flagellis accipiuntur plage. Itaque S. Hieronymus vertit: *Ego ad plagas paratus sum*, et Septuaginta Interpretes: *Ego autem in flagella paratus sum*.

19. QUONIAM INIQUITATEM MEAM ANNUNTIABO, ET COGITABO PRO PECCATO MEO.

Reddit rationem cur in flagella paratum se dixerit: « Quoniam, inquit, iniquitatem meam annuntiabo, » id est, quoniam agnosco et confiteor me peccasse, et flagella commeruisse; « et cogitabo pro peccato meo, » expiando videlicet. Significantius ex hebraeo vertit S. Hieronymus: *Et sollicitus ero pro peccato meo*, id est, diligenter et anxie cogitabo, quo modo possim Domino satisfacere ac plenam indulgentiam obtinere. Quod quidem salutare documentum est pro penitentibus, ut solliciti sint pro expiatione peccati, et libenter accipiant occasiones a Deo oblatas patientiam exercendi.

20. INIMICI AUTEM MEI VIVUNT, ET CONFIRMATI SUNT SUPER ME, ET MULTIPLICATI SUNT, QUI ODERUNT ME INIQUE.

Posteaquam Propheta exposuit rationes, cur obsurderit et obtumuerit coram adversariis suis, ut per patientiam Deum placaret, opponit patientiae suae contrariam adversariorum malitiam. Cum

enim ipse non redderet malum pro malo, illi « contrario retribuiebant mala pro bonis: » et tamen vivebant, et exultabant, et roborabantur. Quae ad eum finem commemorantur a Davide, ut facilius Deum ad misericordiam inclinet. « Inimici autem mei vivunt, et confirmati sunt super me, » id est, ego quidem humiliatus sum et afflictus, et tamen patientiam servo, ac si surdus et mutus essem: interim autem « inimici mei vivunt, » id est, alacres sunt et exultant, et confirmati sunt super me, » id est, obstiores et fortiores evaserunt, « et multiplicati sunt, » id est, et creverunt etiam quoad numerum, « qui oderunt me inique, » id est, illi vivunt, et roborati sunt, « et multiplicati, qui oderunt me, » sine ulla justa causa. In hebraeo est *קנאי*, qui *oderunt me mendaciter*, id est, ob causam falsam et ementiam. Videntur enim haec referri ad conjurationem Absalonis, qui mendacio suo persuaserat populo, regem non constituisse aliquo, qui iuste iudicaret; se autem iustissime iudicaturum, si rex constitueretur. Hinc enim factum est ut populus rebellaret, et toto corde sequeretur Absalonem, ut dicitur lib. II *Reg.* cap. xv.

21. QUI RETRIBUUNT MALA PRO BONIS, DETRAHANT MIHI, QUONIAM SEQUEBAR BONITATEM.

Probat quod dixit, sine justa causa se odio habitum fuisse ab inimicis, dicens: « Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi, » quasi dicit: Vere oderunt me inique inimici mei; nam illi detrahebant mihi, qui retribuunt mala pro bonis, quales fuerunt Absalon filius, et Achitophel consiliarius. Absalon enim plurima bona a Davide acceperat, et paulo ante obdormerat indulgentiam fratricidii, et tamen detrahebat Davidi patri suo tanquam negligenti et injusto, dicens iis, qui veniebant ad iudicium regis: « Videntur mihi sermones tui iusti et boni, sed non est, qui te audiat constitutus a rege, » II *Reg.* xv. Sic etiam Achitophel acceperat a Davide magnum honorem, ut esset principalis regni consiliarius, et tamen oblitus beneficii defectit a Davide ad Absalonem, et consilia iniquissima contra eundem Davidem Absaloni dedit, II *Reg.* xvi et xvii. Nec solum detrahebant mihi, qui retribuunt mala pro bonis, sed etiam (quod gravius est) detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem, » id est, quia sincero corde et bona voluntate cum omnibus agebam, et eo modo contrarius eram iniquis eorum desiderii et operibus.

22. NE DERELINQUAS ME, DOMINE DEUS MEUS, NE DISCESSERIS A ME.

23. INTENDE IN ADJUTORIUM MEUM, DOMINE DEUS SALUTIS MEAE.

Concludit ex iis quae dixit, Deumque precatur, ut protectione sua illi adsit, et quasi idem repetit, quod in principio Psalmi dixit: *tunc*

enim Deus in ira, vel furore suo gravissime punit aliquem, cum illum gratia sua destituit, et tanquam ab inimico recedit, et inter hostes nudum adiutorio suo constituit. Sicut igitur dixerat initio Psalmi: « Domine, ne in furore tuo arguas me, » ita nunc in fine concludit: « Ne derelinquas me, Domine Deus meus, » id est, ne deserat me gratia tua, quandoquidem tu es Dominus meus, qui me condidisti, et Deus meus, qui ad te summum bonum me fecisti. « Ne discesseris a me, » tanquam ab inimico; sed potius, ut pater, « intende in adiutorium meum, » id est, diligenter incumbere in auxilium meum, tu « Domine Deus salutis meae, » id est, tu qui auctor es salutis meae, a quo solo salutem expecto, et in quo solo confido.

ALIA EXPLICATIO EIUSDEM PSALMI.

1. DOMINE, NE IN FURORE TUO ARGUAS ME, NEQUE IN IRA TUA CORPIFIAS ME.

Christus pro corpore suo loquitur, quod est Ecclesia, eique postulat liberationem.

2. QUONIAM SAGITTE TUAE INFIXE SUNT MIHI, ET CONFIRMASTI SUPER ME MANUM TUAM.

Dicit iuste se petere Ecclesiae liberationem, quoniam sagittas irae Dei, quae ad illam pertinebant, in se suscepit.

3. NON EST SANITAS IN CARNE MEA A FACIE IRAE TUAE, NON EST PAX OSSIBUS MEIS A FACIE PECCATORUM MEORUM.

Describit passionem suam generatim, ob quam a planta pedis usque ad verticem capitis non fuit in eo sanitas. Quod autem dicit: a facie peccatorum meorum, intelligitur de peccatis, non quae ipse fecit, sed quae in se punienda suscepit.

4. QUONIAM INIQUITATES MEAE SUPERGRESSAE SUNT CAPUT MEUM, ET SICUT ONUS GRAVE GRAVATE SUNT SUPER ME.

Dicit ideo in carne sua non fuisse sanitatem a planta pedis usque ad verticem capitis, quoniam peccata, quae suscepit expianda, tam multa sunt, et tam gravia, ut supergressa sint caput ejus multitudine sua, et instar plumbi fuerint ob gravitatem suam.

5. PUTRUERUNT, ET CORRUPTAE SUNT CIGATRICES MEAE A FACIE INSPIENTIE MEAE.

6. MISER FACTUS SUM, ET CURVATUS SUM USQUE IN FINEM, TOTA DIE CONTRISTATUS INGREDIERAR

7. QUONIAM LUMBI MEI IMPLETI SUNT ILLUSIONIBUS, ET NON EST SANITAS IN CARNE MEA.

Haec dicit pro corpore suo, deplorans corruptionem generis humani, quomodo quando quis dicit: Doleo pedes, manus, vel stomachum; caput est quod loquitur, sed non loquitur de dolore,

Et hic quidem mihi visus est hujus Psalmi sensus literalis: tamen quoniam SS. Patres Chrysostomus, Augustinus, Hieronymus et Gregorius vel totum Psalmum, vel certa a medio usque ad finem de Christo exponunt; sciendum est posse totum Psalmum de Davide explicari: primum, ut Davidis personae proprie convenit, deinde ut David personam Christi gerebat. Spiritus enim Sanctus plura simul intendere potest in verbis iisdem, nimirum narrare tribulationes Davidis, et simul praedecere Christi passiones, qui Davidis filius secundum carnem futurus erat. Cum igitur de persona Davidis Psalmum exposuerimus, indicemus etiam breviter quemadmodum ad Christum idem Psalmus applicari possit.

quod in se patitur, sed quod in membris, et in corpore suo habeat.

8. AFFLICTUS SUM, ET HUMILIATUS SUM NIMIS, RUGIEBAM A GEMITU GORDIS MEI.

Hic incipit ordine recensere passionem suam. Pertinent enim haec verba ad orationem in horto habitam.

9. DOMINE, ANTE TE OMNE DESIDERIUM MEUM, ET GEMITUS MEUS A TE NON EST ABSCONDITUS.

10. COR MEUM CONTRIBRATUM EST, DERELIQUIT ME VIRTUS MEA, ET LUMEN OCULORUM MEORUM, ET IPSUM NON EST MECUM.

Ad eandem orationem pertinent, in qua desideravit calcem transire, et cepit turbari, pavere, tædere, et mortuus esse. Et ut experiretur amaritudinem imminentes passionis, noluit virtutem et lumen divinae consolationis in partem inferiorem influere, ita ut etiam angelus de caelo apparuerit confortans eum.

11. AMICI MEI, ET PROXIMI MEI ADVERSUM APPROPINQUAVERUNT, ET STETERUNT.

Hoc impletum est in Juda amico, et Judaeis proximis, quando comprehenderunt eum.

12. ET QUI JUXTA ME ERANT, DE LONGE STETERUNT.

Hoc impletum est in Apostolis, qui fugerunt, et in Petro, qui sequebatur a longe.

ET VIM FACIEBANT, QUI QUEREBANT ANIMAM MEAM.

Impletum est in concilio sacerdotum, sollicito quarentium falsa testimonia, ut eum perderent.

13. ET QUI INQUIREBANT MALA MIHI, LOCUTI SUNT VANITATES, ET DOLOR TOTA DIE MEDITABANTUR.

Ad idem concilium pertinent.

14. EGO AUTEM TANQUAM SURDUS NON AUDIEBAM, ET SICUT MUTUS NON APERIENS OS SUUM.

15. ET FACTUS SUM SICUT HOMO NON AUDIENS, ET NON HABENS IN ORE SUO REDARGUTIONES.

Ad litteram impleta sunt in Christo, qui coram Caipha primum, deinde coram Pilato et Herode nullam attulit defensionem, sed sicut agnus coram tondeute se obmutuit, ut etiam praedixit Isaias cap. LIII.

16. QUONIAM IN TE, DOMINE, SPERAVI, TU EXAUDIES ME, DOMINE DEUS MEUS.

Ad idem silentium pertinet; ideo enim siluit coram hominibus, quoniam non tacebat coram Deo, a quo expectabat remunerationem, salutem populi sui.

17. QUIA DIXI; NEQUANDO SUPERGAUDEANT MIHI INIMICI MEI, ET DUM COMMOVENTUR FEDES MEI, SUPER ME MAGNA LOCUTI SUNT.

Servavit Christus invictam patientiam, ne de impatientia gauderent inimici, qui, dum commovebantur pedes ejus, id est, dum infirmitas ejus ad tempus ostendebatur, magna loquebantur super eum, dicentes, *Joan. XIX, Luc. XXIII*: « Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissent eum; » et: « Hunc invenimus subvertentem gentem nostram. »

18. QUONIAM EGO IN FLAGELLA PARATUS SUM, ET DOLOR MEUS IN CONSPECTU MEO SEMPER.

Ad litteram impletum scimus in flagellatione, et colaphizatione, et spinarum coronatione.

19. QUONIAM INIQUITATEM MEAM ANNUNTIABO, ET COGITABO PRO PECCATO MEO.

Dicit se annuntiatum peccatum suum, quod,

ut dictum est, non fecit, sed expandum suscepit; et cogitatum, id est, sollicitum futurum pro eo penitus delendo; quod fecit cum « peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum, » ut S. Petrus scribit in *Epist. I, cap. II*.

20. INIMICI AUTEM MEI VIVUNT, ET CONFIRMATI V SUNT SUPER ME, ET MULTIPLICATI SUNT, QUI ODERUNT ME INIQUE.

Hoc impletum est, cum principes et sacerdotes existimantes se jam victoriam obtinuisse exultabant, et crucifixo insultabant.

21. QUI RETRIBUUNT MALA PRO BONIS DETRAHENT MIHI, QUONIAM SEQUEBAR BONITATEM.

Quando videlicet pendenti in cruce dicebat: « Vah! qui destruis templum Dei; » et: « Descendat nunc de cruce, » etc., *Matth. XXVII*.

22. NE DERELINQUAS ME, DOMINE DEUS MEUS, NE DISCESSERIS A ME.

Hoc disertis verbis in cruce Dominus locutus est, cum ait: « Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? » *Matth. XXVII*. Quasi dicat: Si dereliquisti ad tempus, quoad consolationem, non derelinquas quoad resurrectionem.

23. INTENDE IN ADJUTORIUM MEUM, DOMINE, DEUS SALUTIS MEAE.

« Non derelinquas in inferno animam meam, neque des sanctum tuum videre corruptionem; » sed « intende in adjutorium meum, ostendens mihi vias vitae, et adimplens me letitia cum vultu tuo, » *Psal. XV*.

PSALMUS XXXIX

SECUNDUM HEBRAEOS.

V. v. — 1. *In finem, ipsi Idithum, Canticum David.*

2. Dixi: Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea.

Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator advensum me.

3. Obmutui, et humiliatus sum, et sicut in bonis, et dolor meus renovatus est.

4. Concaluit cor meum intra me, et in meditatione mea exardescet ignis.

5. Locutus sum in lingua mea: Notum fac mihi, Domine, finem meum,

V. s. h. — *Victori Idithum, canticum [h. Psalm.] David.*

Dixi: Custodiam vias meas, ne peccem in lingua mea.

Custodiam os meum silentio, donec est impius contra me.

Obmutui silentio, tacui de bono, et dolor meus conturbatus est.

Incaluit cor meum in medio mei, in meditatione mea incensus sum igne: locutus sum in lingua mea.

Ostende mihi, Domine, finem meum, et mensuram dierum meorum quae sit,

Et numerum dierum meorum quis est, ut sciam [ahas, ut sciam] quid mihi desit. sciam quid desit mihi.

6. Ecce mensurabiles posuisti dies meos; et substantia mea tanquam nihilum ante te.

Veruntamen universa vanitas, omnis homo vivens.

7. Veruntamen in imagine pertransit homo; sed et frustra conturbatur.

Thesaurizat, et ignorat cui congregabit ea.

8. Et nunc quae est expectatio mea? nonne Dominus? et substantia mea apud te est.

9. Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: opprobrium insipienti dedisti me.

10. Obmutui, et non aperui os meum, quoniam tu fecisti.

11. Amove a me plagas tuas.

12. A fortitudine manus tuae ego defeci in increpationibus: propter iniquitatem corripuisti hominem.

Et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus: veruntamen vane conturbatur omnis homo.

13. Exaudiorationem meam, Domine, et deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas.

Ne sileas, quoniam advena ego sum apud te, et peregrinus, sicut omnes patres mei.

14. Remitte mihi, ut refrigeret priusquam abeam, et amplius non ero.

Argumentum. — Carmen hocce est ejusdem fere cum superiore argumenti, sed majori vi, magisque incitato animo fusum. Strophae tres. Vers. 2-7, canit vates, ut acerbissimis doloribus exagitatur, continerit tamen se, ne indigna, praesertim audientibus improbis, efflatur querendo; vers. 8-12. Jovan, ut ipsum exornis, quanquam castigatione haud indignum, liberet, perturbatus adhuc, deinde seduliori animo in stropha ultima precatur. Hunc Psalmum pulcherrimam psalterii elegiam vocat Ewaldus, eaque cum libro Job confert.

1. Praecentori, Jedithuno, carmen Davidis.

2. Dixi (apud me statueram): « Custodiam vias meas, ne peccem lingua mea; custodiam ori meo capistrum, dum improbus coram me erit. »

3. Obmutui silentio, contieui de bono; at dolor meus perturbatus (gravius commotus) est.

4. Incaluit cor meum intra me, in fervore meo exarsit ignis (indignationis), loquutus sum lingua mea:

5. « Fac me scire, Jova, finem meum, et mensura dierum meorum quoniam sit; sciam quoniam. quam caducus ego sim.

Ecce breves posuisti dies meos, et vita mea quasi non sit in conspectu tuo: omnia enim vanitas, omnis homo subsistens. SEMPER.

Tantum in imagine ambulat homo [h. vir], tantum frustra conturbatur: congregat et ignorat cui dimittat [h. congregat] ea.

Nunc ergo quid exspecto, Domine? praestolatio mea tu es [h. ad te est].

Ab omnibus iniquitatibus [h. erroribus] meis libera me: opprobrium stulto ne ponas me.

Obmutui, non aperui [al. apertam] os meum: quia tu fecisti.

Tolle a me plagas [h. lepras] tuas: a contentione manus tuae ego consumptus sum.

In increpationibus pro iniquitate [al. propter iniquitatem] corripuisti virum;

Et posuisti quasi tineam desiderabilia ejus: veruntamen vanitas omnis homo. SEMPER.

Audi orationem meam, Domine, et clamorem meum exaudi [h. auribus percipe].

Ad lacrymam meam ne obsurdescas, quia advena ego sum apud te, peregrinus sicut omnes patres mei.

Parce mihi, ut rideam, antequam vadam, et non subsistam.

COMMENTARIA IN PSALMOS.

6. En palmas fecisti dies meos,
et ævum meum instar nihili *est* coram te;
nil nisi merus halitus omnis homo constitutus est
7. Non nisi tanquam umbra ambulat (degit) homo,
non nisi inania strepunt (saturantur mortales);
coacervat, nec scit quis collecturus e
8. Et nunc, quid spero, Domine?
præstatio mea ad te *est directa*.
9. Ab omnibus delictis meis eripe me,
contumeliam stulti ne facias me.
10. Obmutesco, nec os aperio,
nam tu *id* fecisti!
11. Remove a me plagam tuam;
ab iracundia (vel *exagitatione*) manus tuæ ego consumo.
12. Pœnis ob culpam *si* castigaveris hominem,
et (utique) dissolvit, ut linea, desiderabile ejus.
13. Audi preces meas, Jova, et clamorem meum ausculta;
ad lacrymas meas ne sileas:
nam peregrinus ego *sum* apud te,
advena, ut omnes patres mei.
14. Oculos *iratos* averte a me, ut exhilarem *vultum meum*,
antequam abeam, et esse desinam.

NOTE.

Vers. 1. Est Idithunus is qui I *Chron.* xvi, 41; II *Chron.* v, 42, commemoratur. Maurer, ad modum instrumenti *Jedithun* dicti, ita autem dictum ab ejusdem nominis præfacto musices. — Vers. 2. *Coram me*, fortunatus scilicet, meque sua felicitate pungens. Maurer: « Quod subdit de *presentibus improbis*, ratio est, quod timebat, ne qui ipsum, quod a Deo esset castigatus, tanquam frustratum spe sua ludibrio haberent improbi. — Vers. 3. *De bono*; Ewallus, *felicitate*, non importuno postulans meliorem statum; alii, *a bono*, puta semotus, in malis versans: quod longuet; alii, *de bono*, i. e. ut ne de bonis quidem rebus aliquid loquerer; alii, *a bono* usque ad malum, i. e. nil omnino dixi: dura ellipsis; alii, *a bono*, i. e. meis beneficiis, non excusavi me, qui potuissem; Maurer, *ab homine felice*, silui fugiens eorum aspectum, ne conspecta eorum felicitate in querelas de mea miseria raperer. Ego, si liceat, meam sententiam proponam: *de bono*, i. e. omnino, gall. *tant de bon*. — Vers. 4. *Fervore*, seu æstu animi, nullis cogitationibus agitati. *Locutus sum*, jam non potis me amplius continere. — Vers. 5. *Quam caducus*; Crelier, *quando cessabo*, puta vitam meam, propter quod *desinens ego sum*. Maurer: « Quorum verborum hic est sensus atque nexus: Talia cum mihi patienda sint, qui tandem vitæ meæ est modus? Si longa sit vita, forte potero quibus nunc crucior mala, spe erectus temporum lætiorum. At tu brevissimam mortalibus vitam admensus es; itaque eripe me ex malis, priusquam vivere desinem. » Cf. *Job.* vi, 7; vii, 7; xvi, 22. Non male Vulgatus, *quid desit mihi*, quod mihi vitæ sit reliquum. — Vers. 6. *Palmas*, i. e. palmares, i. e. perbreves, minutissima mensura, scilicet quatuor digitorum, vitam meam mensus est; Græci quoque dicere solent: *οὐδὲν ἔτι ἔσται*. *Constitutus est*: ita Maurer; alii, *consistens*, i. e. florens licet et vegetus. — Vers. 7. *Umbra inanis*, seu *imago* descripta lineolis, nec quidquam habens solidi. — Vers. 8. *Nunc*, quum res humane tam fluxæ sint, quas mihi spes superest? — Vers. 9. *Delictis*, eorumque pœnis. *Stulti* irridunt pios calamitate pressos. — Vers. 12. *Desiderabile*, omne robur, omnem vigorem, i. e. vitam. — Vers. 13. *Peregrinus*: sicut miser peregrinus ad aliquem opulentum civem aut indigenam confugiens, omnia ab eo solo expectat, totisque inde pendet. Alii: advenas et peregrinos ne quis violaret, lege sanxisti (*Exod.* xii, 48; *Levit.* xix, 33; xvi, 25, 47, etc.); eadem ut lege mecum agas, oro, qui in terra possessionis tuæ advena sum et colonus tuus (*Levit.* xxv, 23). Sed prior sensus confirmatur loco parallelo I *Paral.* xxx, 14, 15.

PSALMUS XXXVIII.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS XXXVIII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

In *finem*, ipsi *Idithum*, *Canticum David*.

Titulus demonstrat Psalmum compositum esse a Davide, sed datum ipsi Idithum ad canendum. Est enim Idithum unus ex tribus principibus Cantorum, ut habemus lib. I *Paralip.* cap. xvi, et lib. II, cap. 4. Quid autem sit in *finem*, vel *pro victoria*, ut ex hebræo S. Hieronymus vertit, diximus in explicacione Psalmi vi. Sed hoc loco convenit materiam de qua agitur, tam in *finem*, tam *pro victoria*. Quamvis enim Rabboni et recentiores aliqui doceant Davidem ægrotum corporali morbo optasse finem vite et miseriam, et hæc a Domino petere in presentibus Psalmo, nos tamen seculi veteres Patres, existimamus longe altiore doctrinam in hoc divino Spiritus Sancti cantico per Prophetam edito contineri. Nimirum censemus hic describi breviter presentis vite, ut intelligamus spem nostram non in hac vita, sed in Deo, in quo vita æterna est, esse ponendam; et ideo dandam esse operam patientiæ, et paci cum omnibus hominibus, et præcipue linguam esse custodiendam ab omni rixa, et jurgio, et contentione, ut non impediamur a cursu ad bravium superæ vocationis. Certe enim qui ad bravium maximi pretii currit, si in medio cursu videret sibi litem pro pallio moveri, pallium potius dimitteret, quam se a cursu impediri pateretur. Neque litigant, aut contendunt homines in terris, nisi pro temporalibus rebus. Itaque Psalmus presens doctrinam evangelicam et apostolicam continet. Nam et Dominus docuit, « ut percutienti maxillam, præbeamus etiam alteram, et volenti pallium nobis eripere, demus illi et tunicam, » *Math.* v; et Apostolus dicit: « Delictum est in vobis, quod lites habetis inter vos: cur non magis frandem patimini? » I *Cor.* vi. Hic igitur Psalmus, propter doctrinam tam sublimem, cani debet in *finem*, id est *semper*, usque ad mundi finem; et non solum tempore illo Davidis et Idithum. Idem etiam Psalmus recte inscribitur, *pro victoria*, quia nulla esse potest victoria nobilior, quam per patientiam vincere in bono malum, et sibi ipsi hominem imperare.

EXPLICATIO PSALMI.

1. DIXI: CUSTODIAM VIAS MEAS, UT NON DELIN-
QUAM IN LINGUA MEA.

Sollicitus erat David de vero bono non amittendo; ideo deliberavit, ac firmiter apud se constituit, magna circumspectione uti in omnibus actionibus suis, ut si fieri posset, non in verbo quidem offenderet, quasi audisset ab Apostolo: « Videte quomodo caute ambuletis, » *Ephes.* v; et a B. Jacobo: « Qui non offendit in verbo, hic perfectus est vir, » *Jacob.* iii. Ait igitur: « Dixi, » nimirum apud me statui, decrevi, legem mihi ipse posui, « ut custodiam vias meas, » ut cautissime ambulem in via vite hujus, et diligenter attendam, ubi gressum pono, ne forte in foveam cadam, vel off-nidam ad lapidem, vel lutosam viam pro munda eliam, vel certe deviam ab itinere recto, id est, deliberavi, et statui considerare omnes actiones meas. Et quoniam nihil est facilius, neque periculosius, quam verbo offendere, cum ex verbis inconsiderate prolatis oriatur rixæ, contentiones, jurgia, et alia mala tam multa, ut S. Jacobus dixerit, « linguam esse universitatem iniquitatis, » *Jacob.* iii; id singulariter addit Propheta: « Ut non delinquam in lingua mea, » id est, ad hoc potissimum custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea: sic enim infinita mala effugiam.

2. POSUI ORI MEO CUSTODIAM, CUM CONSISTERET
PECCATOR ADVERSUM ME.

Nunquam est periculum majus delinquendi per

linguam, quam cum ab aliquo detractore, vel contumeliam faciente provocamur: ideo dicit Propheta, « Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me, » id est, cum aliquis iniquus forte irritaret me convicio, aut detractone, aut alio injurioso verbo, tum maxime custodivi os meum, ne prorumperet in aliquid verbum, cujus postea penitentiam agere deberem.

3. OBMUTUI, ET HUMILIATUS SUM, ET SILUI A
BONIS, ET DOLOR MEVS RENOVATUS EST.

Declarat quam custodiam ori suo adhibuerit, dicens: « Obmutui, » id est, silui omnino, ac si mutus essem; « et humiliatus sum, » id est, humiliter patientiam habui; et « silui a bonis, » id est, abstinui etiam a justa defensione, et a debita reprehensione; et « dolor meus renovatus est, » propter hoc ipsum, quod silui a bonis. Nam dolueram primo propter acceptam injuriam, sed mitigaverat dolorem premium patientiæ: iterum ergo dolor renovatus est, quia « silui a bonis, » et proximum meum debita correptione fraudavi. Ita S. Augustinus; sed posset etiam ita exponi: « Dolor meus renovatus est, » quia dolueram ex passione mea, sed « dolor renovatus est, » ex compassione fratris, quem vidi tam graviter ægrotare, ut medicina correptionis nihil ei profutura videretur, propter quod etiam « silui a bonis. »

4. CONCALUIT COR MEUM INTRA ME, ET IN MEDI-
TATIONE MEA EXARDESCET IGNIS.

Exponit quid ille dolor renovatus effecerit, et

dicit: « Concaluit cor meum intra me, » id est, ex dolore illo compassionis calefactum est cor meum dilectione, et in demeritum cepi de miseria humana, de misericordia Dei, de ingratitude hominum, de abundantia charitatis Dei erga ingratos et malos, et alia id genus multa. « Et in meditatione mea exardescet ignis, » ille, inquam, ignis, de quo dicebant duo illi discipuli apud Lucam cap. xxiv: « Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, et aperiret nobis Scripturas? » Diligens enim et attenta meditatio rerum caelestium ordinaria via est ad accendendum ignem actualis charitatis Dei. Scio alios aliter exponere istum ignem ex meditatione exardescentem, de igne videlicet iracundiae et indignationis: sed nos S. Ambrosium secuti sumus, et rationem connexionis, et lectoris edificationem.

5. LOCUTUS SUM IN LINGUA MEA, NOTUM FAC MIHI, DOMINE, FINEM MEUM.

6. ET NUMERUM DIERUM MEORUM QUIS EST, UT SCIAM QUID DESIT MIHI.

Ex illo estu interiore « locutus sum, inquit, in lingua mea, » id est, non sum locutus in lingua, quam omnes intelligunt. sed in lingua mihi nota, quasi dicat: Ego scio quid volerim dicere. « Notum fac mihi, Domine, finem meum, » etc.; videtur sensus esse, quod cupiat scire finem vite suae, id est, « numerum annorum, et dierum quibus victurus sit super terram, » ut sciat quantum ei temporis supersit usque ad mortem; sed non hoc voluit dicere: ista enim curiositas vitiosa, et temeritas quaedam fuisset; ideo promissit: « Locutus sum in lingua mea, » in sensu vero, sermone mihi noto. Illud igitur significare voluit, vitam humanam esse brevissimam, et quasi quoddam nihil. Sed quoniam hanc veritatem, quamvis alioqui clarissimam, et experimento notissimam, pauci bene norunt, ideo precatur Deum, ut non sinat se decipi, ut plurimi decipiuntur, ut existimet diuturnum quod est brevissimum. Cur enim maxima pars hominum tota intenta est in cumulandis opibus terrenis, proque iis pugnat, et contendit acerrime, et bona futura contemnit et negligit, nisi quia non cogitat, ut non credit, vitam presentem fugere velut umbram? Ait igitur: « Notum fac mihi, Domine, finem meum, » id est, fac, Domine, per gratiam tuam, ut illustrentur oculi mentis meae, et aperte cognoscam finem vite meae prope adesse. « Et numerum dierum meorum, quis est, ut sciam quid desit mihi, » id est, fac ut attenta cogitatione penetrem quam sit brevis numerus dierum aeternorum, et sciam quam parum temporis mihi supersit. Hanc esse veram expositionem sequentes versiculi docebunt. Nam exauditus a Domino non refert precise numerum annorum, qui sibi supererant, sed variis modis ostendere nititur tempus humanae vite brevissi-

imum esse, praesertim si ad aeternitatem Dei et futuri saeculi conferatur.

7. ECCE MENSURABILES POSUISTI DIES MEOS, ET SUBSTANTIA MEA TANQUAM NIHILUM ANTE TE.

Edoctus a Domino, quod postulaverat, dicit, *mensurabiles esse dies suos*, id est, tam brevem esse durationem vite suae, ut facillime mensurari possit. Sed observandum est S. Hieronymum ex hebraeo *הנה פחות נהמה ימי*, vertisse, *ecce breves posuisti dies meos*; S. Augustinum cum aliis legisse, *ecce palastras posuisti dies meos*; denique Chrysostomum et alios legisse, *ecce palmares posuisti dies meos*. Sed haec omnia in idem recidunt; vox hebraica *פחות* significat *res palmares*, id est, palmo uno mensurabiles: nam vox *סמך* significat *mensuram palmi quatuor digitorum*, quod idem significat vox graeca *πάλμα*, quam habemus in editione Septuaginta Interpretum. Igitur S. Hieronymus recte vertit, *breves dies*; breves enim sunt, qui mensura brevissima mensurari possunt. S. Augustinus, et alii qui legerunt, *veteres dies*, forsasse habuerunt in graeco textu *παλαιά*; pro *παλαιά*; sed tamen *dies veteres* recte dicuntur dies vite nostrae, quoniam, ut Apotolus ait ad *Hebr. viii*: « Quod antiquatur et senescit, propter interitum est. » Et novimus vestes veteres, et domos veteres, et similia vetera non diu durare. S. Ambrosius vocem graecam non a mensura, sed a palaestra deduxit: tamen aptissima similitudine explicuit cursum velocissimum et brevissimum, et simul laboriosissimum vite nostrae. Qui enim in palaestra currunt vel dimicant, tempus habent brevissimum, sed laboriosissimum, ut notum est. Nostra editio recte posuit, *mensurabiles dies*, id est, qui tam breves sunt, ut nullo negotio mensurari possint: quod idem significat *dies palmares*, ut Chrysostomus ex interpretatione Symmachii legit. Sed Propheta non contentus dixisse, dies suos breves et mensurabiles esse, addidit quasi corrigendo: « Et substantia mea tanquam nihilum ante te, » quasi dicat: Parum dixi, dies breves esse; nam *substantia mea*, id est, subsistentia mea, hoc ipsum quod sum et subsisto, nihil est ante te. Est quidem aliquid ante oculos hominum, qui non vident nisi praesentia, sed *ante te*, qui vides futura, et intueris aeternitatem, quae omni caret mensura, nihil omnino est. Quid enim sunt pauci anni, qui velocissime transeunt, ad infinitam durationem? Nomen *substantia* hoc loco non significare aliud quam *subsistentiam* et spatium vite, intelligi potest ex voce hebraea *הדר*, quae significat proprie *tempus*, sive *saeculum*, ut sensus sit: *Tempus meum*, vel, ut S. Hieronymus reddidit, *vita nihil est coram te*.

8. VERUMTAMEN UNIVERSA VANITAS OMNIS HOMO VIVENS.

Ahuc magis declarat, et nobis persuadere nititur quod ipse plane perspexit. Non solum, in-

quit, tempus vite nostrae brevissimum est, sed *omnis homo*, quicumque ille sit, etiam rex et monarcha, quem omnes mirantur, et cui caeteri omnes invident, ille, inquam, etiam *dum vivit*, id est, dum viget, et floret, et in optimo statu est, vel, ut est ad verbum in hebraeo *כח נשבו*, *dum stat, dum firmiter consistit*, et radiatus videtur in terra, nihil est aliud, nisi universa vanitas, sive universas vanitatis. Quidquid enim in illo est, sive sanitas, sive robur, sive pulchritudo, sive divitiæ, sive dignitas, sive potentia, totum fragile et momentaneum est.

9. VERUMTAMEN IN IMAGINE PERTRANSIT HOMO, SED ET FRUSTRA CONTURBATUR.

Videbat Propheta tam alto sopore depressum esse genus humanum, ut non contentus tonitruis verborum, quibus haecenus usus est ad homines excitandos, addat aliud adhuc vehementius percellens humanas mentes, si forte somno discusso vigilare incipiant. Quoniam igitur poterat aliquis dicere, non videri verum, vitam hominum nihil esse, cum videamus tam multis bonis vitam hominum circumfluere, opibus, honoribus, sanitate, robore, et similibus; ideo nunc dicit Propheta ita non esse vera bona, sed imagines, et umbras rerum bonarum; et ideo frustra turbari homines, cum ista vel non possunt acquirere, vel acquisita coguntur amittere. Quomodo frustra rex conturbaretur ob amissam imaginem ligneam, vel papyraceam regni, quando regnum verum illi maneret. « Verumtamen, inquit, in imagine pertransit homo, » id est, homo pertransit, et perambulatur viam vite huius in imagine rerum, non in rerum veritate, habens videlicet ante oculos in toto hoc itinere non res veras, sed rerum umbras, atque imagines. Vita enim quam hic habemus imago est vite beatae, quae sola vera est vita; sanitas huius temporis, imago est immortalitatis, quae sola vera est sanitas; pulchritudo, quam hic videmus, vix umbra quaedam est pulchritudinis illius quam habebimus, cum « iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum, » ut dicitur *Matth. xiii*. Divitiæ terrenae non sunt divitiæ, sed illarum divitiarum imagines, quas habebimus, cum nulla omnino re indigebimus, sed erit Deus omnia in omnibus. Idem dici potest de sapientia, de gloria, de celsitudine et de caeteris, quae hic dicuntur bona. Porro phrasit illa, *in imagine pertransit*, sive *perambulatur homo*, similis est illis phrasibus in Scriptura sacra frequentibus, *ambulare in luce*, *in tenebris*, *in fide*, *in timore*, *in dilectione*, et quae est bis, terve in secundo: et tertia epistola apostoli Joannis, *ambulare in veritate*; cui potest opponi, *ambulare in imagine*, quatenus imago opponitur veritati. « Sed et frustra conturbatur, » id est, sine ulla causa conturbatur homo in rebus temporalibus anxie querendis, vel conservandis; frustra letatur in earum lucro, et frustra

plorat in earum factura, quasi res solidae et verae, ac permanentes essent: cum imaginariae, fragiles et caducae sint. S. Joannes Chrysostomus, quem Theodoretus et Euthymius sequuntur, exponit illud, *in imagine pertransit homo*, ac si dictum esset, *instar imaginis pertransit homo*, ut non solum res humane sint imagines rerum verarum, sed ipse etiam homo non tam sit homo, quam hominis imago in tabella depicti.

10. THESAURIZAT, ET IGNORAT CUI CONGRUABIT EA.

Probat unico exemplo, frustra conturbari homines in opibus querendis, augendis, conservandis: quoniam nesciunt cui laborent. Existimant illi quidem se filiis, aut nepotibus, qui grati memorie parentum futuri sint, thesaurizare; sed accidit sepe illis ut filii vel nepotes continuo moriantur, et haereditas ad ignotos, vel inimicos perveniat; vel certe ut filii vel nepotes disipent brevissimo tempore, quae pater vel avus magno labore, et longissimo tempore acquisivit; vel denique ut haereditas ingratum sint, et reddant mala pro bonis, detrahentes industriæ et laboribus majorum suorum; quae si praevidere homines illi potuissent, thesaurizasset potius sibi thesauros in caelo, et sine turbatione vitam istam traduxissent. Vide similes sententias in *Eccles. cap. ii, iv, v et vi*.

11. ET NUNC QUAE EST EXPECTATIO MEA? NONNE DOMINUS? ET SUBSTANTIA MEA APUD TE EST.

Ex brevitate et vanitate vite praesentis tam clare perspecta, concludit se quidem spem suam in solo Deo ponere constituisse. « Et nunc, inquit, his ita se habentibus, quae expectatio mea? quid spero? quid quero? quid opto? » nonne Dominus? expectatio et spes mea est? Denique conversus ad ipsum Deum dicit: « Substantia mea apud te est, » id est, vita mea et opes meae apud te sunt, nihili facti caecitas res creatas, te innum pro rebus omnibus habere cupio, quia in te sunt omnia. In hebraeo ad verbum habetur: *Et nunc quid expecto, Domine? expectatio mea tibi ipsa*. Ex quo intelligere possumus hebraice lectioni respondere illa tantum: *Et nunc quae est expectatio mea? nonne Dominus? Illa vero, et substantia mea apud te est*, videtur addita explicandi gratia a Septuaginta Senioribus, quae a nostro latino Interprete fideliter reddita sunt. Itaque non oportet quaerere, ut nulli faciunt, cur *substantiam* latinus Interpres posuerit pro voce hebraica *תורתך תחלתך*, quae spem vel expectationem significat. Latinus enim Interpres non *substantiam* pro *expectatione* posuit; sed addidit ad verba hebraica, id quod Septuaginta Interpretes addiderunt. Simile est in *Psalm. xxi*, ubi legitur: « Deus, Deus meus, respice in me, quare me dereliquisti? » illud enim, *respice in me*, non habetur in hebraeo codice, sed additum est a Septuaginta Interpre-

libus, et inde translatus est ab Interprete latino in editionem Vulgatam.

12. AB OMNIBUS INIQUITATIBUS MEIS ERUE ME, APPROBRIUM INSIPIENTI DEDISTI ME.

Quoniam dixit se terrena contemnere, et solum Deum expectare, et in eo spes suas omnes collocasse, consequenter adiungit de peccatis in Deum sollicitum se esse, non autem de opprobriis hominum. « Ab omnibus, inquit, iniquitatibus meis erue me, » id est, quia sola peccata sunt, quae mihi ad te viam impedire possunt, et quae sola vera sunt mala; ideo precor ut ab illis me liberet, et quidem omnibus, non praeteritis tantum, sed etiam futuris, illa delendo, ista impediendo. Quo loco notandum est viros etiam perfectos, qui terrena despiciunt, et ad Deum toto corde anhelant, habere semper aliquid, quod sibi petant ignoscere, et sollicitos esse debere pro quotidianis peccatis quotidianas Deo preces offerre. « Opprobrium insipienti dedisti me. » Haec pars versiculi coniungitur cum sequentibus hoc modo: Tu quidem opprobrium insipienti dedisti me, ego autem obtulit, et non aperui os meum. Significat autem se, propterea quod diceret vana esse et contemnenda praesentia, et in solo Deo spem esse ponendam, derideri solum ab insipientibus, qui non capiunt quae Dei sunt. Quomodo etiam dicit Evangelium de Christo Domino Luc. xvi: « Audiebant haec omnia Pharisei, qui erant avari, et deridebant illum. » In hebraeo habetur contraria sententia, nimirum, *opprobrium insipienti non ponet me*. Sed anteponenda est lectio Septuaginta Interpretum, ut S. Ambrosius admonet, quoniam sequentia verba: « Obtulit, et non aperui os meum, » manifeste docent Davidem audivisse opprobria insipientium, et sic etiam legunt et exponunt Augustinus, Chrysostomus, et alii veteres Patres. Ipse etiam S. Hieronymus, qui in versione ex hebraeo posuit particulam negantem, tamen in Commentario legit et exponit hunc locum sine tali particula. Proinde videtur ea particula irrepisse in textum hebraicum post tempora Septuaginta Interpretum.

13. OBTULI, ET NON APERUI OS MEUM, QUONIAM TU FECISTI, AMOVE A ME PLAGAS TUAS.

Cum opprobria ab insipientibus audivi, non respondi, neque defendi me, sed « obtulit, » id est, ita me gessi, ac si mutus fuisset; imo etiam « non aperui os meum, » sed ita me gessi, ac si surdus fuisset, neque opprobria illa audivissem. Qui enim muti sunt, et non surdi, aperiant os suum, et conantur respondere, cum aliquid audiunt; qui autem surdi sunt et muti, neque loquuntur, neque aperiant os suum. Reddit autem rationem, cur obtulit, et non aperuerit os suum. « Quoniam, inquit, tu fecisti, » nimirum, ut opprobria in me iactarentur: tu enim es qui posuisti me opprobrium insipientibus. Et hanc

eandem rationem reddidit idem David, quando obtulit ad maledictionem Semei, *il Reg. cap. xv*: « Sinite, inquit, illum tu maledicat; Dominus enim precepit ei ut malediceret David, et quia est, qui audeat dicere quare sic fecerit? » Ubi tamen observandum est Deum non precepisse Semei, ut malediceret Davidi precepto ejusmodi, ubi obedientia laudaretur: scimus enim Semei graviter peccasse maledicendo Davidem, et propter hoc postea fuisse a Salomone punitum; sed dicitur Deus precepisse Semei, ut malediceret, quoniam videns malam Semei voluntatem, usus est mala voluntate, quam ipse non fecerat, ad humiliandum et corripiendum Davidem. De qua re vide S. Augustinum, *lib. De Gratia et libero arbitrio*, cap. ii et seq.; vel si vis visus aliquid tractatum legere, vide in Controversiis nostris *lib. ii De amissione gratiae, et statu peccati*, cap. xii et seq. « Amove a me plagas tuas, » quasi dicat: Libenter accipio contumelias et opprobria insipientium, quae tu ad meam humiliationem paternam severitate ordinasti; sed plagas tuas ferre non possum: ideo precor ut eas a me omnino removeas. Vocat enim, *plagas Dei*, flagella et supplicia, quae Deus iratus immittit, non ut pater aut medicus, sed ut iudex, de quibus in Psalmo superiore dixit: « Domine, ne in furore tuo arguas me. » Tales plagae sunt execratio, obduratio, sensus reprobus, et ipsa damnatio ad ignem sempiternum.

14. A FORTITUDINE MANUS Tuae EGO DEFECI IN INCREPATIONIBUS, PROPTER INIQUITATEM CORRUPTI HOMINEM.

15. ET TABESCERE FECISTI Sicut ARANEAM ANIMAM EJUS, VERUMTAMEN VANE CONTURBATUR OMNIS HOMO.

Explicat cur tantopere cupiat a se removeri plagas Dei, et dicit causam esse, quoniam expertus est in seipso, et in aliis, quam intolerabiles sint ejusmodi plagae. De se primum ita dicit: « A fortitudine manus tuae ego defeci in increpationibus, » id est, ego ipse fortitudinem et potentiam, sive gravitatem manus tuae percipientis expertus defeci, et plane consumptus sum, et perii « in increpationibus, » id est, in illa crudeli increpatione, quando in furore tuo arguisti me. Hoc autem Davidi contigit, quando ob peccatum adulteri commissum Deus in poenam huius permisit, illum cadere in peccatum homicidii, quod est gravius, et in tantam excitationem, at per multos menses non redierit ad se, neque statum suum, id est mortem animae suae, cognoverit: nullum enim est supplicium gravius, quam quando peccata peccati est aliud peccatum. Quod enim peccatum sit aliquando poena peccati, et quidem poena horribilis, et timenda super omnes poenas, docet Apostolus *Rom. i*: « Qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt: propterea tra-

didit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, ut contumelias affliciant corpora sua; » et infra: « Propterea tradidit illos Deus in passionibus ignominiae; » et infra: « Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, quae non conveniunt. » Vide de hoc flagello S. Augustinum, *lib. V ad Julianum*, cap. iii. Deinde addit Propheta de aliis peccatoribus, hac plaga crudeli a Deo puniis: « Propter iniquitatem corripuisti hominem, et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus, » id est, propter peccata praecedentia corripuisti in furore tuo hominem peccatorem, et fecisti ut anima ejus contabesceret instar araneae, quae laborat in tendenda tela, ut capiat muscas, et interim ipsa excisicatur et consumitur. Sic enim animae hominum carnalium, justo Dei iudicio, perpetuo laborant in rebus temporalibus acquirendis, et in eo labore consumunt ingenium et mentem, et inde anima excisicatur omni humore gratiae, ut non cogitet quidem de salute sua, neque ullo desiderio tenatur vere felicitatis. Contra quam animae ariditatem desiderabat in alio Psalmo Lxii idem Propheta ad patrem et pinguedinem spiritualem, dicens: « Sicut adipe, et pinguedine replicatur anima mea. » Concludit Propheta: « Verumtamen vane conturbatur omnis homo, » id est, omnis homo, cujus anima tabescit sicut aranea, vane conturbatur, frustra laborat, sine ulla causa tot contentionibus agitur. « Quid enim prodest homini, si universum mundum lucratur, animae vero suae detrimentum patitur? » *Matth. xvi*. Sed hoc loco multa observanda sunt: primo, verba illa, in *increpationibus*, in textu hebraico et graeco, et apud Ambrosium et Hieronymum, conjungi cum verbis sequentibus, nimirum sic: *In increpationibus propter iniquitatem corripuisti hominem*; tamen apud Augustinum, et in nostris communibus libris, conjungi cum superioribus, nimirum cum illis: *A fortitudinis manus tuae ego defeci in increpationibus*; sed utroque modo sensus constat. Secundo, nota S. Hieronymum ex hebraeo non vertere, *araneam*, sed *tineam*; sed credibile est vocem hebraicam utrumque significare. Certe similitudo magna est inter araneam et tineam; ut enim aranea texendo telam se excisicatur, ita etiam tineam rodendo pannum se ipsa interimit. Tertio, nota, ubi nos habemus ex graeco textu, *animam ejus*, in hebraico haberi, *חַמְדוֹ* *chamudo*, *desiderabile ejus*; proinde Septuaginta Interpretes non tam verbe reddiderunt, quam exposuerunt. Vere enim animae ratione praedita est id quod in homine est maxime pulchrum, pretiosum et desiderabile; ipsa enim imago Dei est, ipsa aeterna est, ipsa capax est aeternae felicitatis, et per illam communicamus cum angelis, ut per carnem communicamus cum bestiis; proinde incredibilis caecitas est, propter explendas carnis appetitiones, perdere quod in nobis est summe pre-

tiosum et desiderabile. Quarto, nota non haberi in hebraeo vel graeco textu verbum *conturbatur*, sed solum *vane omnis homo*, sive *vanitas omnis homo*. Caeterum latinus Interpres addidit verbum *explicationis gratia*, et addidit *id quod supra habetur vers. 9*. Nota ultimo, non dessee, qui hos duos versus exponant, vel de flagello temporalis calamitatis, vel de plaga corruptione, quae facit homines, qui antea dura cervicem erant, molles, ut araneae, id est, humiles et contritos. Sed in his, quae non sunt contra fidem, et obscurissima sunt, licet univocum abundare in sensu suo. Nobis illa verba, *amove a me plagas tuas*, facile persuaserunt hic non agi de flagello temporalis, cum Psalmo superiori dixerit idem David: « Ego in flagella paratus sum; » neque de paternae corruptione, sed de corruptione illa terribili, quam justii maxime horrent a paternam eam corruptionem, quae humiles et contritos reddit, justii diligunt et expelunt, non horrent aut fugiunt. Similitudo quoque araneae tabescentis nihil boni nobis significare visa est. Non tamen reprehendimus, sed laudamus potius explicationes aliorum, quae praesunt ad edificationem, quamvis non videantur nobis litterales.

16. EXAUDI ORATIONEM MEAM, DOMINE, ET DEPRECAATIONEM MEAM; AURIBUS PERCIPE LACRYMAS MEAS.

Magno affectu Psalmum concludit orans Deum; quid autem oret, paulo post explicabitur. Interim illud sciendum est, per *orationem* intelligi simplicem petitionem; per *deprecationem* autem vehementem clamorem, ut vox hebraica דַּעֲוָה *deavah* demonstrat; per *lacrymas* autem affectum, cuius vox magis resonat coram Deo, quam ulla verba. In hebraeo et graeco, ut nunc se habent, continuatur cum hoc versiculo verba illa, *ne sileas*, quae nos habemus in sequenti versu; et eo modo tribus nominibus tria verba respondent hoc modo: *Exaudi orationem meam, deprecationem meam auribus percipe, et lacrymas meas ne sileas*. Caeterum nostram lectionem habent veteres Patres, Ambrosius, Hieronymus et Augustinus in Commentariis huius loci, et verba hebraica remotis distinctionibus, quas Habbini addiderunt, optime distinctionem librorum nostrorum recipiunt.

17. NE SILEAS, QUONIAM ADVENA EGO SUM APUD TE, ET PEREGRINUS Sicut OMNES PATRES MEI.

Adhuc postulat exauditionem, et nondum explicat petitionem; sed loquitur ad eum, qui scit quid desideret spiritus. « Ne sileas, » inquit, id est, responde petenti, ne despice clamantem; qui enim silet audita petitione, idem facit, ac ille qui non vult concedere quod petitur. Reddit autem causam, cur debeat audire, dicens: « Quoniam advena sum apud te, et peregrinus sicut omnes patres mei, » id est, quoniam tu nosti, et apud notitiam tuam est, quod ego non sum civis huius

mundi, sed advena et peregrinus, ac per hoc civis civitatis supernae Jerusalem, quamvis hic interim degam; decet autem ut audias civem civitatis tuae in exilio positum, et ex peregrinatione sua ad te clamantem. Notat hoc loco S. Joannes Chrysostomus, magnum virum et spiritualem fuisse Davidem, qui cum regni gloria et opibus terrenis abundaret, tamen vere agnovit se advenam et peregrinum in terra.

18. REMITTE MIHI, UT REFRIGERER PRIUSQUAM ABEAM, ET AMPLIUS NON ERO.

Hic jam exponit petitionem suam, et est illa, de qua dicitur in *Psalm.* **XXI**: «Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno.» Petit igitur cum clamore et lacrymis veniam peccatorum, ut pacata conscientia, de peregrinatione ad patriam latus perveniat, atque in summa gratiam et gloriam velit; quae est illa petitio, quam soli, et omnes illi toto corde Deo proponunt, qui mundi vanitatem agnoscunt. Ait igitur: «Remitte mihi;» vel, ut S. Hieronymus vertit, *parce mihi;*

PSALMUS XL

SECUNDUM HEBRAEOS.

V. v. — 1. *In finem, Psalmus in David.*

2. Expectans expectavi Dominum, et intendi mihi.

3. Et exaudivit preces meas, et eduxit me de lacu miseriae, et de luto faecis.

Et statuit super petram pedes meos, et direxit gressus meos.

4. Et immisit in os meum canticum novum, carmen Deo nostro.

Videbunt multi, et timebunt, et sperabunt in Domino.

5. Beatus vir, cuius est nomen Domini spes ejus, et non respexit in vanitates et insanias falsas.

6. Multa fecisti tu, Domine Deus meus, mirabilia tua, et cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi.

Annuntiavi et locutus sum; multiplicati sunt super numerum.

7. Sacrificium et oblationem noluisti; aures autem perfecisti mei.

Holocaustum et pro peccato non postulasti.

8. Tunc dixi: Ecce venio.

In capite libri scriptum est de me,

9. Ut facerem voluntatem tuam: Deus meus, volui, et legem tuam in medio cordis mei.

vel, ut ad verbum ex hebraeo verti posset, *desine a me*, id est, ne sis durus exactor, non inestas pro solutione debitorum, desine a me repetere quae male dissipavi. «Ut refrigerer priusquam abeam,» id est, ut ante discessum ex hac vita refrigerer, intelligens mihi peccata esse remissa: nisi enim hic remiseris, non ibo ad requiem, sed ad carcerem. Die igitur animae meae: Salus tua ego sum, antequam de corpore egredi jubeatur. «Et amplius non ero,» advena videlicet, et peregrinus, sed civis Sanctorum, et domesticus Dei. Vel, antequam «abeam, et amplius non ero,» id est, antequam discedam ex hac vita, et amittam omnem vitam: qui enim post hanc vitam non habet aeternam vitam, consequenter habet aeternam mortem, et quoddam non esse, cum longissime absit ab eo qui est. Sunt enim et vivunt, qui damnati sunt ad inferos; sed dicuntur non esse, nec vivere, quoniam ideo solum habent esse, et vivere, ut semper moriantur, et non esse desiderant. Posteriorem sensum habet S. Augustinus, utrumque autem attingit S. Ambrosius.

V. s. II. — *Victori David canticum [h. Psalm.]*

Expectans expectavi Dominum: et inclinatus est ad me, et audivit clamorem meum.

Et eduxit me de lacu sonitus, de luto cœni: et statuit super petram pedes meos, stabilivit gressus meos.

Et dedit in ore meo canticum novum, laudem Deo nostro.

Videbunt multi, et timebunt, et sperabunt in Domino.

Beatus vir, qui posuit Dominum confidentiam suam, et non est aversus ad superbias pompasque mendacii [al. mendaces].

Multa fecisti tu, Domine Deus meus, mirabilia tua, et cogitationes tuas pro nobis.

Non invenio ordinem coram te: si narrare voluero, et numerare, plura sunt quam ut narrari queant.

Victima et oblatio non indiges [h. non voluisti], aures fodisti mihi: holocaustum et pro peccato non petisti.

Tunc dixi: Ecce enio: in volumine libri scriptum est de me,

Ut facerem placitum tibi [al. tuum], Deus meus, volui, et legem tuam in medio ventris [al. cordis] mei.

10. Annuntiavi justitiam tuam in ecclesia magna, ecce labia mea non prohibebo: Domine, tu scisti.

11. Justitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam et salutarem tuam dixi.

Non abscondi misericordiam tuam, et veritatem tuam, a concilio multo.

12. Tu autem, Domine, ne longe facias miserationes tuas a me; misericordia tua et veritas tua semper susceperunt me.

13. Quoniam circumdederunt me mala, quorum non est numerus: comprehenderunt me iniquitates meae, et non potui ut viderem.

Multiplicate sunt super capillos capitis mei, et cor meum dereliquit me.

14. Complaceat tibi, Domine, ut eruas me: Domine, ad adiuvandum me respice.

15. Confundantur et reverentur simul, qui quaerunt animam meam, ut auferant eam.

Convertantur retrorsum, et reverentur, qui volunt mihi mala.

16. Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi: Euge, euge.

17. Exultent et lætentur super te omnes quaerentes te, et dicant semper: Magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum.

18. Ego autem mendicus sum et pauper; Dominus sollicitus est mei.

Adjutor meus, et protector meus tu es: Deus meus, ne tardaveris.

Annuntiavi justitiam in ecclesia multa; ecce labia mea non prohibebo: Domine, tu nosti.

Justitiam tuam non abscondi in medio cordis mei, fidem tuam et salutarem tuam dixi: non abscondi misericordiam tuam, et veritatem tuam in ecclesia multa.

Tu, Domine, non prohibeas [al. prohibebis] misericordias [h. pietates] tuas a me: misericordia tua et veritas tua jugiter servabunt me.

Circumdederunt enim me mala, quorum non est numerus; comprehenderunt me iniquitates meae, et non potui videre:

Plures factae sunt, quam capilli capitis mei, et cor meum dereliquit me.

Placeat tibi, Domine, ut libereris me: Domine, ad adiuvandum me festina.

Confundantur et reverentur simul quaerentes animam meam, ut auferant eam.

Convertantur retrorsum, et confundantur, qui volunt mihi mala.

Pereant post confusionem suam, qui dicunt mihi: Vah! vah!

Gaudeant, et lætentur in te omnes qui quaerunt te:

Dicant jugiter: Magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum.

Ego autem sum egenus et pauper: Dominus sollicitus erit pro me.

Auxilium meum et salutare meum tu, Deus meus, ne moreris.

Argumentum. — Cum gratiarum actione preces junctae sunt in hoc Psalmo, qui duabus absolvitur strophis sic inter se coherentibus: vers. 2-11, qui a maximis periculis me mesopne eripisti, eoque pietatis in te hoc carmine testante occasi non mihi fecisti; vers. 12-18, ab his etiam que nunc patior gravissimis malis me libera, o Jova. Ex hoc Psalmo precantur formula in usum sacrum excepta est, ac de novo edita nonnullis mutatis: legitur enim in eisdem fere verbis in Ps. lxx. Patres fore omnes plurimique interpretes, loco epist. ad Hebr. x, 5, adducti, hoc carmen ad Christum in sensu *literaliter* referunt. Quibus objicit Meignan: a) loca Vet. Testamenti a Novi Testam. scriptoribus ad Christum *directe* saepius referri, quae tamen in sensu spirituali tantum et typico illi conveniant; b) Christo minus convenire verba vers. 13, quae peccatorum *suorum* confessionem continent; c) SS. Patres in suam sententiam potius versione Alexandrina, quam textu genuino fuisse adductos; d) denique vel inter catholicos non desse interpretes, v. g. Calmet, Allioni, etc., qui Psalmum xl in sensu spirituali tantum Christo referunt.

1. Praecentori, Davidis carmen.

2. Confidenter (propr. *expectando*) expectavi Jovam, et inclinavit ad me (se, vel *aurem*), et audivit vociferationem meam.

3. Et ascendere me fecit e fovea vastitatis (vasta), e caeno luti; et statuit in rupe pedes meos, stabilivit gressus meos.

4. Et dedit in os meum canticum novum, laudem Deo nostro; videbunt multi, et timebunt (Jovam).